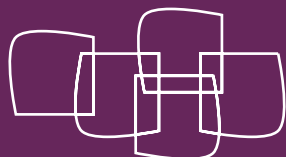
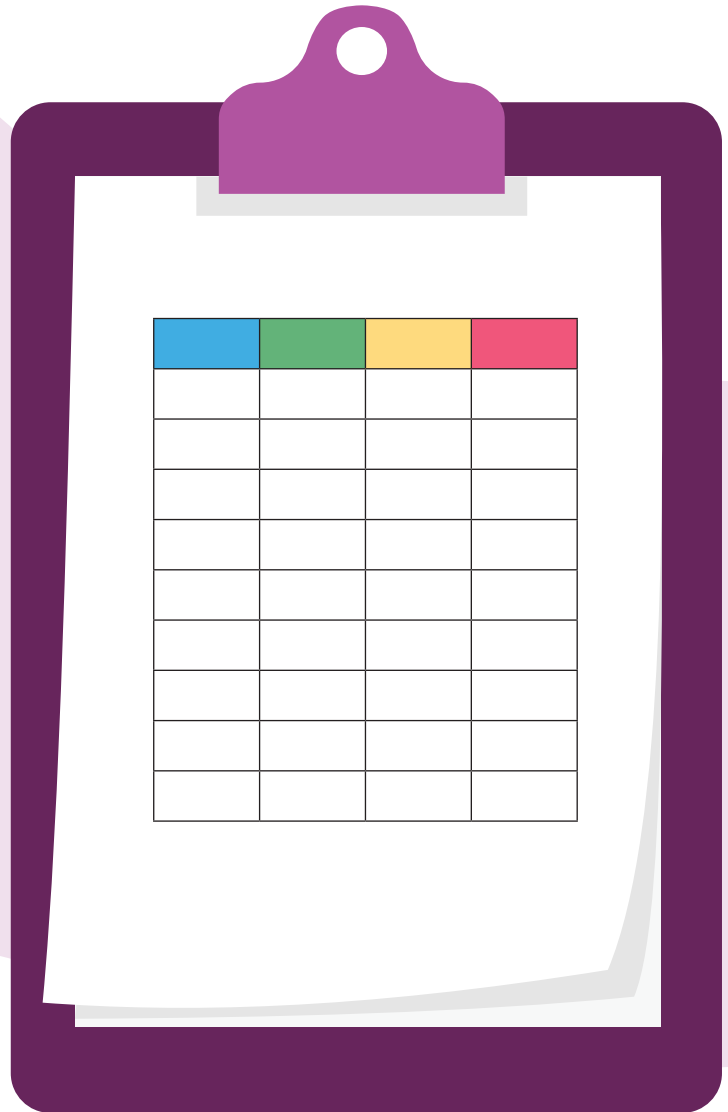
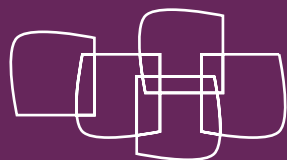

RUBRICS infobundel

PROVINCIAAL
ONDERWIJS
VLAANDEREN

RUBRICS INFOBUNDEL

PROVINCIAAL
ONDERWIJS
VLAANDEREN

INHOUDSTAFEL

1.	Waarom een rubric?	4
2.	Wat is een rubric?	4
3.	Wanneer een rubric inzetten?.....	4
4.	Soorten rubrics	5
4.1	<i>Holistische rubric</i>	5
4.2	<i>Analytische rubric</i>	6
4.2.1	Wat is een analytische rubric?	6
4.2.2	Verschillende niveaus in een analytische rubric	8
4.2.3	Totaalscore analytische rubric en weging van punten	10
4.3	<i>Rubric met 1 niveau</i>	11
5.	Wat is de meerwaarde van een rubric?	12
6.	Wat zijn de aandachtspunten bij het opstellen van een rubric?	13
7.	Beroepsgerichte vaardigheden.....	13
8.	Leerdoelen gaan hand in hand met de rubric	14
9.	Effectieve didactiek - formatief handelen	15
10.	Hoe ga je nu concreet te werk?.....	16
11.	Hoe wordt de descriptor van een beheersingsniveau bepaald?	16
12.	Bibliografie	17
13.	Blanco rubrics.....	18

1. Waarom een rubric?

We hebben als leraar veel ervaring in het evalueren van kennis, vaardigheden en attitudes via allerlei toetsen/taken op punten.

Intussen staan we voor grote wijzigingen in het onderwijs. De nieuwe eindtermen en provinciale leerplannen komen eraan. We stellen vast dat de onderwijsdoelen meer competentiegericht geformuleerd zullen zijn. Dit betekent ook dat leraren zoekende zijn om hun onderwijsleerproces daarop af te stemmen, ook in het kader van het formatief handelen. En dan schiet een toets/taak op punten te kort.

We dienen dus op zoek te gaan naar een gepast evaluatie-instrument dat de kwaliteit van de kennis, vaardigheden en attitudes zo goed mogelijk formatief of summatief evalueert. Heel wat leraren hebben intussen de rubric als evaluatie-instrument leren kennen. In dit infodocument zoomen we in op het gebruik van rubrics.

2. Wat is een rubric?

Een rubric is een evaluatietool die duidelijkheid geeft over de specifieke verwachtingen voor een complexe opdracht/vaardigheid waarbij kennis, vaardigheden mogelijks aangevuld met attitudes geïntegreerd aan bod komen. Rubrics delen de evaluatie op via verschillende succescriteria en voorzien per succescriterium een nauwkeurige beschrijving (descriptor) van de kwaliteit van leerlingengedrag die tot desbetreffende waardering leidt¹. De niveaubepaling via een beschrijving zegt meer dan een cijfer, omdat er in kwalitatieve termen gemeten wordt. Het maakt aan leerlingen duidelijk wat goed ging en wat minder goed ging².

Vaak is een rubric dan ook opgebouwd in de vorm van een tabel met verticaal de verschillende **succescriteria** en horizontaal een beschrijving van waarneembaar gedrag van de leerling per **niveau**. De descriptor wordt uitgeschreven in taal die voor een leerling begrijpbaar is. Dit maakt communicatie met leerlingen eenvoudiger en zorgt ervoor dat leerlingen de rubric kunnen gebruiken als zelfevaluatie-instrument³.

niveaus			
Succescriterium 1			
Succescriterium 2			
Succescriterium 3			

3. Wanneer een rubric inzetten?

Het evalueren via rubrics kan gebruikt worden voor het beoordelen van **algemene competenties** zoals samenwerken, informatie verwerven en verwerken, het schrijven van een verslag, het geven van een presentatie, veilig handelen, duurzaam handelen, ... Rubrics voor algemene vaardigheden kunnen meerdere malen gebruikt worden over verschillende opdrachten heen telkens als deze algemene vaardigheden dienen geëvalueerd te worden.

Deze rubrics kunnen ook longitudinaal ingezet worden⁴. Bijvoorbeeld de rubric onderbouwende vaardigheden provinciale leerplannen wordt zowel in de tweede als de derde graad gebruikt.

Een rubric wordt ook vaak ingezet voor **taalcompetenties zoals toegepast in taaltaken**, waarbij zowel het proces als het product geëvalueerd wordt.

Rubrics hebben ook een meerwaarde bij het evalueren van **beroepscompetenties** zoals opgenomen in de provinciale leerplannen specifiek deel studierichtingen D/A en A finaliteit⁵.

Een rubric is ook een geschikt instrument voor het evalueren van **attitudes** omdat deze minder in punten te vatten zijn. Bovendien kan de rubric door meerdere leraren gebruikt worden binnen een graad of zelfs over een graad heen wat bijdraagt tot de objectiviteit van het vakoverschrijdend evalueren.

Een rubric dient weloverwogen ingezet te worden en gedragen te zijn binnen de vakgroep. Het is een intensief werk dat in samenwerking met collega's leraren tot stand komt. Samen worden de succescriteria geselecteerd en de verschillende niveaus uitgeschreven rekening houdend met leerlijnen eerste, tweede en derde graad.

Het is dus een hele investering die het meest loont voor **opdrachten met een gelaagdheid aan vaardigheden** zoals een groepsopdracht houtbewerking waarin verschillende vaardigheden samen aan bod komen: de beroepscompetentie met bijhorende succescriteria en een set van algemene vaardigheden zoals kwaliteitsvol handelen, samenwerking, veilig en ergonomisch werken met succescriteria. Een ander voorbeeld is een geïntegreerde opdracht zoals taaltaak Nederlands/ geschiedenis, taaltaak Engels/aardrijkskunde, ... Deze rubrics zijn eerder specifiek en minutieus gekoppeld aan de doelen van de opdracht⁶.

4. Soorten rubrics

In de klaspraktijk stellen we vast dat leraren vaak werken met een analytische rubric. Graag stellen we ook de andere vormen van rubrics even kort voor.

4.1 Holistische rubric⁷

Deze rubric geeft duidelijk weer wat verwacht wordt over de volledige opdracht. Het geeft aan leerlingen een minder duidelijk beeld over de kwaliteit van hun prestatie over verschillende succescriteria heen. Dit zie je duidelijk in onderstaand voorbeeld. Het is een rubric over het schrijven van een verslag en de samenwerking. Men maakt geen onderscheid tussen het niveau van het verslag en de samenwerking. Het is allebei goed of minder goed. Een holistische rubric zorgt voor een snelle verbetering en wordt dus ingezet voor evaluatie en niet zozeer voor het geven van feedback⁸.

Vb. samenwerking + verslag⁹

10 punten
Het verslag is beter dan de succescriteria die gesteld worden. Jullie zijn een voorbeeld van samenwerking.
8 punten
Alles wat gevraagd werd staat in het verslag. Het verslag is geschreven in gesproken taal. Er was een goede taakverdeling en de timing werd respecteerd.
6 punten
Het verslag is niet volledig. Er is redelijk goed samengewerkt, maar het kon beter.

4.2 Analytische rubric

4.2.1 WAT IS EEN ANALYTISCHE RUBRIC?

Zoals aangegeven wordt deze rubric het meest gebruikt. De evaluatie van de opdracht wordt uitgeschreven via het formuleren van verschillende succescriteria die op verschillende beheersingsniveaus in heel concreet gedrag worden uitgeschreven. De leerlingen krijgen hierdoor zowel zeer gerichte feed up, feedback als feed forward per succescriterium.

Feed up: voor de leerling aan de opdracht begint, weet hij heel goed wat hij moet doen om de opdracht tot een goed einde te brengen en de leerdoelen te realiseren. Het is uiteraard belangrijk dat de rubric samen met de leerlingen besproken wordt voor de start van de opdracht.

Feedback: door het aanduiden van het beheersingsniveau per succescriteria weet de leerling waar hij/zij staat. De rubric is dan ook een instrument dat een leraar kan inzetten om tussentijds feedback te geven zodat de leerling weet wat hij al gerealiseerd heeft en wat niet.

Feed forward: Omdat de leerling ook de beschrijving heeft van het volgende beheersingsniveau, weet hij/zij wat de volgende stap is. Zo kan hij/zij zijn/haar werk hierop afstemmen en krijgt hij/zij op die manier ondersteuning in zijn/haar groei.

Het is bij het opstellen van een analytische rubric belangrijk eerst goed na te denken over de verschillende succescriteria van een vaardigheid/opdracht.

VOORBEELD: MEDEWERKER HOUT DUAAL (OK2 (2DE GRAAD SECUNDAIR) & BUSO OV3) MET VIER SUCCESCRITERIA

De leerling organiseert zijn werkplek veilig en ordelijk			
Niveaus			
Succescriterium 1 Richt zijn werkplaats (ergonomisch in)			
Succescriterium 2 Gebruikt persoonlijke en collectieve beschermingsmiddelen			
Succescriterium 3 Houdt de werkplek schoon			
Succescriterium 4 Sorteert afval volgens richtlijn			

Per succescriterium wordt vervolgens uitgeschreven wat begrepen wordt onder onvoldoende, voldoende, goed en zeer goed op het vlak van samenwerking. De beschrijving is helder en transparant uitgeschreven, zodat de succescriteria duidelijk zijn voor de leerlingen.

VOORBEELD: SAMENWERKING SLO¹⁰

Succescriteria	Zeer goed	Goed	Benadert	Onvoldoende
Actief luisteren - luisteren - samenvatten	Ik luister aandachtig naar de inbreng van de groepsgenoten en vat op een juiste manier samen wat gezegd is.	Ik luister vaak naar de inbreng van de groepsgenoten en vat samen wat gezegd is.	Ik luister soms naar de inbreng van de groepsgenoten en vat onvoldoende samen wat gezegd is.	Ik hoor zelden waar de groep het over heeft en kan dat niet samenvatten.
Afspraken nakomen	Ik kom alle gemaakte afspraken na.	Ik kom meestal de gemaakte afspraken na.	Ik moet vaak aan afspraken herinnerd worden.	Ik kom mijn afspraken niet na.
Bijdragen aan groepswerk	Ik voel me zeer verantwoordelijk voor het resultaat van de groep en lever daaraan mijn bijdrage.	Ik voel me vaak verantwoordelijk voor het resultaat van de groep. Ik lever hieraan mijn bijdrage.	Ik voel me pas verantwoordelijk voor het resultaat van de groep als ik daarop word aangesproken.	Ik voel me niet verantwoordelijk voor het resultaat van de groep. Ik reageer negatief als ik op mijn verantwoordelijkheid word gewezen.

Succescriteria	Onvoldoende	Voldoende	Goed	Zeer goed
Actief luisteren naar anderen	Ik ben vooral met mijn eigen dingen bezig. Hierdoor kan ik niet navertellen wat er in de groep is besproken.	Ik richt mij enigszins op de anderen en maak soms oogcontact. Ik luister een beetje naar de inbreng van de groepsleden en reageer af en toe op wat de ander zegt. Ik kan stukjes navertellen.	Ik richt mij op de anderen en luister meestal naar de inbreng van groepsleden. Ik reageer regelmatig op wat de ander zegt en kan ook navertellen wat er is gezegd. Ik stel zo nodig vragen over de inhoud.	Ik heb mijn volledige aandacht bij de anderen. Ik reageer op wat de ander zegt, inhoudelijk of door bijvoorbeeld bevestigend te knikken. Ik kan goed voortbouwen op wat eerder gezegd is.
Bijdragen aan groepswork	Ik richt mij vooral op mijn eigen werk.	Ik draag bij aan het groepswork door kleine relevante taken te doen die anderen mij opdragen.	Ik draag bij aan het groepswork door verschillende taken op mij te nemen en uit te voeren.	Ik zie wat er nodig is, draag actief bij aan het groepswork door verschillende taken op mij te nemen en uit te voeren en ik spring in waar nodig.
Afspraken weten en nakomen	Ik vind het lastig om bij te houden wat er in de groep besproken wordt en ook zijn de gemaakte afspraken voor mij niet altijd helder.	Ik weet wat er is afgesproken en kom de afspraken soms na.	Ik weet goed wat er is afgesproken en kom de afspraken na.	Ik heb een overzicht over de gemaakte afspraken, kom mijn afspraken na en spreek anderen er op aan.

4.2.2 VERSCHILLENDE NIVEAUS IN EEN ANALYTISCHE RUBRIC

Hoeveel niveaus zullen per succes criterium beschreven worden? Hier is één belangrijke richtlijn om rekening mee te houden: de niveaus moeten voldoende onderscheiden zijn:

- voor de leraren om correct te evalueren
- voor de leerling om duidelijke feedback te krijgen.

In de regel wordt gekozen voor 3 niveaus en/of 4 niveaus¹².

De meeste rubrics lopen van laag naar hoog. Maar het is aan te raden om te beginnen van hoog naar laag. Zo kunnen leerlingen direct na het lezen van de criteria zien wat de eisen of de verwachtingen zijn. Vermijd bij de formuleringen van de niveaus zoveel als mogelijk negatieve omschrijvingen van de beheersingsniveaus. Het gaat erom dat leerlingen weten wat ze kunnen en het motiveert ze niet als ze voortdurend met hun neus gedrukt worden op zaken die ze niet kunnen.

Niveaus binnen een rubric kunnen ook weergegeven worden in kleuren: rood, oranje, groen en blauw.

BK: ECONOMISCH EN DUURZAAM HANDELEN

Succescriteria	Tweede graad rood	Tweede graad oranje	Tweede graad groen	Tweede graad blauw
	feedback	Derde graad rood	Derde graad oranje	Derde graad groen
Tweede graad GEC 10: de leerlingen gaan zuinig en zorgzaam om met materialen en hulpmiddelen. Derde graad GEC 10: de leerlingen gaan zelfstandig zuinig en zorgzaam om met materialen en hulpmiddelen.				
Ik ga spaarzaam om met materialen (grondstoffen of producten).	Ik verspil materiaal.	Ik ga met hulp van de leerkracht soms spaarzaam om met materiaal.	Ik ga spaarzaam om met materiaal. Ik maak hierbij indien nodig gebruik van de aangeboden hulp.	Ik ga uit eigen beweging spaarzaam om met materiaal.

Maar er kan ook gekozen worden voor een puntenverdeling. Een klassieker is dat het laagste niveau de waardering 3 krijgt, de volgende de waardering 5, het op een na beste niveau de waardering 7 en het hoogst haalbare niveau de waardering 9.¹³

VOORBEELD: SAMENWERKING

Succescriteria	9	7	5	3
Actief luisteren - luisteren - samenvatten	Ik luister aandachtig naar de inbreng van de groeps-genoten en vat op een juiste manier samen wat gezegd is.	Ik luister vaak naar de inbreng van de groeps-genoten en vat samen wat gezegd is.	Ik luister soms naar de inbreng van de groeps-genoten en vat onvoldoende samen wat gezegd is.	Ik hoor zelden waar de groep het over heeft en kan dat niet samenvatten.
Afspraken nakomen	Ik kom alle gemaakte afspraken na.	Ik kom meestal de gemaakte afspraken na.	Ik moet vaak aan afspraken herinnerd worden.	Ik moet vaak aan afspraken herinnerd worden.
Bijdragen aan groepswerk	Ik voel me zeer verantwoordelijk voor het resultaat van de groep en lever daaraan mijn bijdrage.	Ik voel me vaak verantwoordelijk voor het resultaat van de groep. Ik lever hieraan mijn bijdrage.	Ik voel me pas verantwoordelijk voor het resultaat van de groep als ik daarop word aangesproken.	Ik voel me niet verantwoordelijk voor het resultaat van de groep. Ik reageer negatief als ik op mijn verantwoordelijkheid word aangesproken.

4.2.3 TOTAALSCORE ANALYTISCHE RUBRIC EN WEGING VAN PUNTEN

Doordat een rubric een tabel is waarin je als leraar een niveau selecteert per succes criterium dient er ook een totaalscore per rubric berekend te worden. Als de niveaus in woorden zijn uitgedrukt, moeten de niveaus achterliggend ook in getallen vertaald worden om ermee te kunnen rekenen. 3-5-7-9 als het een rubric met vierdeling betreft.

De punten van de geselecteerde cellen worden opgeteld en vervolgens gedeeld door het aantal rijen. Dat levert dan de totaalscore op. Indien gewenst kan er ook een weging worden toegekend aan de succes criteria (zie onderstaande taaltaak).

ZIE VOORBEELD¹⁴

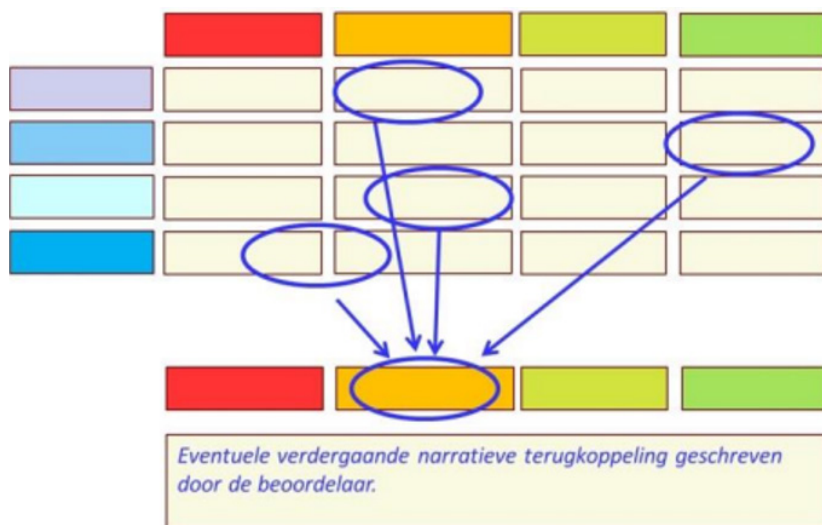
Een voorbeeldrubric voor niveau A2 met puntentelling bij de eindopdracht

Opdracht Vertel een native speaker over je vrijetijdsbesteding				Puntentelling			
ERK-niveau: vanaf A2							
• Spreekvaardigheid							
Criteria waarop beoordeeld wordt:							
Heb je je aan de inhoud van de opdracht gehouden?	Ik heb me helemaal aan de opdracht gehouden.	Ik heb me gedeeltelijk aan de opdracht gehouden.	Ik heb me te weinig aan de opdracht gehouden.	1	0,5	0	
Komt je boodschap over?	Mijn boodschap komt duidelijk over.	Mijn boodschap komt ten dele over.	Mijn boodschap komt slecht over.	1	0,5	0	
Deed je het uit je hoofd?	Ik heb alles uit mijn hoofd gedaan.	Ik heb een klein spiekbriefje gebruikt.	Ik heb alles opgelezen of uit mijn hoofd geleerd zonder begrip.	1	0,5	0	
Taalgebruik	Zinsbouw	Ik gebruik precies de goede zinnen die passen bij deze opdracht.	Sommige zinnen kloppen nog niet bij mij.	Ik gebruik te vaak niet goed lopende zinnen.	1	0,5	0
	Woordenschat	Ik heb een uitgebreide woordenschat bij deze opdracht. Ik maak heel weinig tot geen fouten. Ik gebruik ook nieuwe of heel specifieke termen bij dit onderwerp.	Mijn woordenschat is beperkt. Ik maak geregeld fouten die ervoor zorgen dat mijn boodschap niet overkomt.	Ik gebruik woorden onjuist of kom niet op woorden. Ik gebruik te eenvoudige taal en/of gebruik tussendoor Nederlands.	2	1	0
	Grammaticale correctheid	Geen voorzetsel-, vervoegings- of geslachtsfouten, geen tot weinig naamvalfouten.	Voorzetsel-, vervoegings-, geslachts- of naamvalfouten komen geregeld voor.	Mijn voorzetsel-, vervoegings-, geslachts- of naamvalfouten ervoor zorgen dat mijn boodschap niet overkomt.	1	0,5	0

Spreekgemak	Vloeiendheid en uitspraak	Ik spreek vloeiend. Ik heb een verzorgde uitspraak. Ik praat rustig door.	Ik spreek te snel/te langzaam. Ik maak een paar uitspraakfouten. Ik stop regelmatig.	Ik spreek te aarzelend en te langzaam. Ik maak te veel uitspraakfouten. Ik stop te vaak.	2	1	0
	Reactie geven/improviseren bij vragen	Ik versta alles. Ik reageer makkelijk en vlot.	Ik versta ongeveer de helft. Ik reageer met veel twijfelen en opnieuw formuleren.	Ik versta niet wat gezegd wordt. Ik reageer niet of te weinig.	1	0,5	0
Opmerkingen:							
totaal / 10							

Tenslotte is het mogelijk om überhaupt geen totaalscore te berekenen. Je geeft dan een holistische evaluatie en je omcirkelt per succescriterium het geselecteerde niveau. Zo is de rubric eerder een hulpmiddel. In het onderliggende vak wordt dan wel toelichting gegeven bij de eindbeoordeling.

ZIE VOORBEELD¹⁵

4.3 Rubric met 1 niveau

Deze rubric komt minder voor en is gericht op het geven van feedback. Er wordt maar 1 niveau per succescriterium uitgeschreven: goed. Deze rubric kost een leraar meer werk omdat hij moet uitschrijven wat en hoe iets kan verbeterd worden. En wat al zeer goed loopt. Maar deze rubric versterkt het leerproces van leerlingen door de focus op de feedback, omdat de feedback door de leraar wordt uitgeschreven per leerling¹⁶.

ZIE VOORBEELD SAMENWERKING

Wat en hoe kan verbeterd worden (zo kan ik groeien)	Dit moet ik kunnen	Dit kan ik al goed
	<p>Actief luisteren naar anderen</p> <p>Ik richt mij op de anderen en luister naar de inbreng van groepsgenoten. Ik reageer regelmatig op wat de ander zegt en kan ook navertellen wat er is gezegd. Ik stel zo nodig vragen over de inhoud.</p>	
	<p>Bijdragen aan groepswerk</p> <p>Ik draag bij aan het groepswerk door verschillende taken op mij te nemen en uit te voeren.</p>	
	<p>Afspraken weten en nakomen</p> <p>Ik weet goed wat er is afgesproken en kom de afspraken na.</p>	

Deze rubric wordt evenwel sterk gepromoot voor de evaluatie van taaltaken. Hiervoor verwijzen we naar het artikel van Jofien Demey in het tijdschrift FONS. Zij stelt dat het eerder tijdsbesparend werkt omdat ze de verschillende niveaus niet hoeft uit te schrijven. Voor leerlingen is het ook sneller te lezen omdat er slechts één kolom is. De feedback aan de leerlingen is persoonlijker. Je kan ook één extra rij aanvullen zodat de leerling zelf kan aangeven wat voor hem/haar een persoonlijk criterium is¹⁷.

VOORBEELD SJABLOON

Zo kan ik groeien	Dat moet ik kunnen			Hier ben ik goed in
	Ik bouw goede en logische Nederlandse zinnen			
Onvoldoende: 0 of 0,5	Voldoende: 1,5	Matig: 0,5	Goed: 2	Super: 3

geen naam, ik volg deze rubric nauwkeurig omdat ik graag leer

Eindevaluatie

Zo kan ik groeien:	Dit moet ik kunnen:	Doe ik heel goed:
<i>zet het onderwerp niet altijd vooraan in een zin.</i>	Ik bouw <u>goede</u> / logische Nederlandse zinnen.	
onvoldoende 0 of 0,5	voldoende 1,5 matig 2 goed 2,5	super 3
	Ik kan mijn mening duidelijk verwoorden en gebruik 2 argumenten.	<i>zeer goede inhoud.</i>
onvoldoende 0 of 0,5	voldoende 1,5 matig 2 goed 2,5	super 3
	Ik pas de spellingregels toe: werkwoordvormen, hoofdletters, interpunctietekens.	<i>Foutloos!</i>
onvoldoende 0 of 0,5	voldoende 1 goed 1,5	super 2
	Ik stel het resultaat van mijn eerste versie bij aan de hand van de feedback.	<i>jouw tweede versie is duidelijk beter!</i>
onvoldoende 0 of 0,5	voldoende 1 goed 1,5	super 2

5. Wat is de meerwaarde van een rubric?

Consistentie tussen evaluaties van werk van de verschillende leerlingen in de klas en in het bijzonder wanneer de evaluaties door verschillende leraren gebeuren¹⁸.

Duidelijkheid van wat verwacht wordt van de leerlingen: het is bij de start van de opdracht duidelijk wat het einddoel is van de opdracht. Hiermee vervult de rubric een feed up functie¹⁹. Dit doel wordt maar bereikt als men met de leerlingen in dialoog gaat. Het onderzoek van Panadero and Jonsson (2013) toont ook aan dat het angst bij leerlingen wegneemt²⁰.

Feedback voor leerlingen: feed up ; feedback ; feedforward.

Tijdbesparend voor leraren omdat door de combinatie van succescriteria en niveaus leerlingen via de evaluatie ook duidelijk feedback krijgen van waar ze staan en ook feed forward waar ze naartoe kunnen evolueren²¹.

Zichtbaar maken van leerlingengedrag dat moeilijk meetbaar is. Het is niet eenvoudig om aan bepaald gedrag een cijfer te geven. Door het gedrag op te splitsen in succescriteria en duidelijk beschreven niveaus wordt het evalueren meetbaar (vb. samenwerken, creatief denken, ... ²²).

Vakoverschrijdend evalueren van transversale eindtermen maakt het gelijkvormig evalueren binnen een curriculum van een studierichting valide en zichtbaar. Daarnaast maakt het ook aan leerlingen duidelijk dat alle leraren als team samenwerken aan het aanbieden en evalueren van deze eindtermen. We denken bijvoorbeeld aan de onderzoekvaardigheden.

Longitudinaal opvolgen van de groei van leerlingen: de rubrics van de transversale eindtermen kunnen worden gebruikt om de evolutie in kaart te brengen over een volledige graad.

6. Wat zijn de aandachtspunten bij het opstellen van een rubric?

Het is belangrijk niet te vervallen in afvinklijstjes. Het wordt dan eerder een todo-lijst voor leerlingen, dan een feedback- of beoordelingsinstrument. Daarbij kan het voorkomen dat leerlingen een cijfer behalen 'omdat de rubric dit vraagt', terwijl het geen weergave is van de gewenste kwaliteit.

Vb. voldoende: je geeft drie bronnen

Maar omdat de kwaliteit van de bronnen niet is uitgeschreven, halen de leerlingen punten op het aantal bronnen die mogelijks niet kwalitatief zijn. Betere formulering is: je gebruikt een variatie van relevante en betrouwbare bronnen²³.

Opstellen van rubrics vergt dus tijd en overleg met collega's. Onderzoek toont aan dat vaag en vernauwend opgestelde rubrics hun doel missen.

7. Beroepsgerichte vaardigheden

Rubrics worden ook ingezet voor de evaluatie van beroepsgerichte vaardigheden in de verschillende BSO en TSO studierichtingen. De leerplandoelen en desgevallend de inspiratiegidsen provinciaal onderwijs zijn hierbij richtinggevend.

Bij de evaluatie van beroepsgerichte vaardigheden is er vaak een samenvallen met onderbouwende vaardigheden zoals: samenwerken, kwalitatief werken, veilig en hygiënisch werken. Let erop dat de beroepsspecifieke rubric niet nogmaals de onderbouwende vaardigheden opneemt. Beperk de rubric tot de beroepsgerichte competenties. Je kan de rubric van de beroepsgerichte competenties gebruiken in combinatie met de rubric van de onderbouwende vaardigheden tweede en derde graad zoals ontwikkeld door POV²⁴.

VOORBEELD VAN RUBRIC ONDERBOUWENDE VAARDIGHEDEN

Als binnen een leerplandoel een koppeling mogelijk is met een ander leerplandoel, formuleer dan enkel een rubric voor het betrokken leerplandoel. De leerlingen organiseren hun werkplek: daaronder valt mogelijks ook het respecteren van een werkvolgorde, maar dit is een doel op zich waarvoor een eigen rubric zal ontwikkeld worden.

Het is belangrijk om een rubric samen met leraren binnen de vakgroep op te stellen. Voor wat betreft de beroepsgerichte vaardigheden bestaan er spijtig genoeg geen kant-en-klare voorbeelden zoals dit wel het geval is voor de onderbouwende vaardigheden. Het is des te meer belangrijk om dit samen te ontwikkelen mogelijks over scholen heen.

In functie van een duidelijke onderscheidenheid voor de leerling, kan er gekozen worden voor een rubric met drie niveaus.

VOORBEELD HOUT: TWEDE GRAAD A FINALITEIT

H001: De leerlingen organiseren de werkplek (toepassen)			
Succescriteria	Goed	Voldoende	Onvoldoende
Materiaal Werkinstrumenten	Ik leg het juiste materiaal klaar voor de opdracht op basis van de werkvolgorde.	Ik leg meestal het juiste materiaal klaar voor de opdracht op basis van de werkvolgorde. Ik heb hiervoor wat extra tijd nodig en soms de ondersteuning van de leraar/leerling.	Ik weet niet goed hoe aan de opdracht te beginnen en leg het juiste materiaal klaar met hulp van de leraar.

8. Leerdoelen gaan hand in hand met de rubric

De rubric gaat hand in hand met doelgericht werken. Concreet betekent dit dat bij een opdracht steeds **de leerdoelen geformuleerd worden**. Op die manier weten leerlingen wat ze zullen leren via de opdracht en worden ze eigenaar van hun leren.

Ook voor de leraar is het formuleren van leerdoelen belangrijk om doelgericht te werken naar realisatie van de eindtermen en leerplandoelen. De leerdoelen zijn immers gericht op de realisatie van de eindtermen en de leerplandoelen van de provinciale leerplannen door leerlingen.

Kies uit onderstaande twee voorbeelden de opdracht en rubric die het meest aanleunt bij de eindterm 8.4 De leerlingen evalueren de context, betrouwbaarheid, representativiteit en bruikbaarheid van historische bronnen in het licht van een historische vraag.

VOORBEELD 1

De opdracht geschiedenis luidt als volgt: je bent oorlogsjournalist en je schrijft een kort verslag over het bombardement van het theater in Mariupoel. Hierbij baseer je op verschillende bronnen van andere collega's journalisten. Het verslag bedraagt een A4 in Arial 11.

Succescriteria	Goed	Voldoende	Onvoldoende
Je onderbouwt je verslag met bronnen	Je gebruikt 3 bronnen om het verslag te maken.	Je gebruikt 2 bronnen om het verslag te maken.	Je gebruikt slechts 1 bron om het verslag te maken.

VOORBEELD 2

De opdracht geschiedenis luidt als volgt: je bent oorlogsjournalist en je schrijft een kort verslag over het bombardement van het theater in Marijopol. Hierbij baseer je op verschillende aangereikte bronnen van andere collega's journalisten. (vb. artikel De Morgen, VTM nieuws, <https://english.pravda.ru/>, <https://www.kyivpost.com> en tiktok) Je verslag bedraagt een A4 in Arial 11 en je baseert je enkel op de bronnen die betrouwbaar zijn. Je motiveert welke bronnen je gebruikt en welke niet en je zegt waarom. Lees de rubric met de succescriteria vooraleer je aan de opdracht begint.

Succescriteria	Goed	Voldoende	Onvoldoende
Je evalueert de bronnen op betrouwbaarheid	Je hebt alle bronnen correct geëvalueerd op context, betrouwbaarheid en representativiteit.	Je hebt met wisselend succes bronnen correct geëvalueerd op context, betrouwbaarheid en representativiteit.	Je hebt nog geen inzicht in het selecteren van betrouwbare bronnen.

9. Effectieve didactiek - formatief handelen

Het werken met rubrics verlangt ook een effectieve didactiek van formatief handelen. Bij formatief handelen is er sprake van een cyclisch proces gericht op verder leren²⁵.

Hiermee bedoelen we dat het belangrijk is dat je allereerst met je leerlingen in dialoog gaat over de betekenis van de succescriteria om tot realisatie van de leerdoelen te komen. Dit komt neer op de **feed up** waar we hierboven naar verwijzen: leerlingen weten wanneer ze het doel bereikt hebben en weten wat ze moeten doen om het doel te bereiken. De rubric kan maar ondersteunend werken voor leerlingen als de leerlingen begrijpen wat er van hen verwacht wordt. Het aanreiken van goede voorbeelden is hierbij ook belangrijk.

Gulikers & Baartman, 2017

Voor een praktijkleraar betekent dit ook het voordoen van de handeling (mondeling). Mogelijks is het ook een idee om een video te maken van de handeling zodat de leerling opnieuw kan kijken wat van hem/haar verwacht wordt om succesvol te zijn. Het is niet aangewezen om de les(senreeks) te starten met én de doelen én succescriteria én goede voorbeelden, maar om hierin een keuze te maken i.f.v. de specifieke klascontext.

Het is ook een kans om samen met de leerlingen de succescriteria vast te leggen. Dit verhoogt bij de leerlingen de betrokkenheid op de opdracht en de daaraan gekoppeld leerdoelen. De leerlingen verwerven op die manier ook meer inzicht hoe ze de opdracht succesvol kunnen voltooien en kunnen ze de rubric gebruiken als zelfevaluatie-instrument. Bovendien kunnen leerlingen meehelpen in het gebruik van leerlingentaal.

Geef zoveel als mogelijk ook tussentijdse **feedback** op de succescriteria, zodat leerlingen weten waar ze in het leerproces staan. Wat gaat er goed? Wat loopt er minder goed? Als praktijkleraar wordt er tijdens de les veel feedback gegeven. Grijp hierbij terug naar de rubric. Je kan de rubrics ook actief inzetten bij je leerlingen om zichzelf in te schatten bij de start van de opdracht. Of hun persoonlijke leerdoelen op voorhand aan te geven. Mogelijks kan je ook extra leerdoelen toevoegen.

Je kan de rubrics ook actief inzetten bij je leerlingen om zichzelf in te schatten bij de start van de opdracht. Of hun persoonlijke leerdoelen op voorhand aan te geven. Mogelijks kan je ook extra leerdoelen toevoegen. Zet hierbij ook actief in op **feed forward**, zodat leerlingen zicht hebben op de volgende stap en weten wat ze moeten kennen/kunnen om verder te gaan.

10. Hoe ga je nu concreet te werk?

Indien het rubrics voor algemene vaardigheden betreft, is het belangrijk om op zoek te gaan naar bestaande rubrics. Op die manier hoeft het werk niet volledig opnieuw gedaan te worden. Maar ook als het lerarenteam zelf de rubric vanaf nul ontwikkelt, is het belangrijk om achteraf de kwaliteit ervan te monitoren. Hiervoor kan onderstaande checklist een hulpmiddel zijn zoals vermeld op de website van vernieuwonderwijs (Brookhart & Chen, 2014; Reddy & Andrade, 2010).

Criteria	Niveau 1: Onvoldoende	Niveau 2: Matig	Niveau 3: Goed
Ontwerp			
<i>Keuze & duidelijkheid in criteria</i>	De gekozen criteria zijn onduidelijk, hebben veel overlap, of zijn niet te herleiden tot de juiste doelen voor de taak.	De criteria zijn duidelijk maar niet altijd dekkend en/of de doelen zijn nog niet helder	Alle criteria zijn duidelijk, er is geen overlap en de doelen zijn helder voor de taak
<i>Verskil tussen niveaus</i>	Er is nauwelijks tot geen verschil te zien tussen de verschillende niveaus	Sommige verschillen zijn duidelijk, maar bij andere niveaus is het verschil te groot/klein	Elk niveau is duidelijk verschillend en er is een logische opbouw.
<i>Duidelijkheid van beschrijving</i>	De tekst is niet voor iedereen te begrijpen. Het taalgebruik is vaag en/of onduidelijk waardoor er veel discussie mogelijk is.	Over het algemeen is de tekst te begrijpen. Sommige onderdelen leiden nog tot discussie.	De tekst is voor iedereen te begrijpen en is helder over wat behaald moet worden.
Gebruik			
<i>Invloed van leerlingen</i>	Leerlingen zijn niet betrokken bij het ontwikkelen	Leerlingen hebben feedback kunnen geven op de tekst	Leerlingen hebben echt meegedacht met docenten bij het ontwikkelen
<i>Gebruik van rubric voor feedup, feedback en feedforward</i>	De rubric is niet gedeeld met leerlingen	De rubric is gedeeld met leerlingen bij het nakijken	De rubric is het eerste referentiepunt van een nieuwe taak

Dr. Bonnie B. Mullinix, Monmouth University, NJ. (2012)

11. Hoe wordt de descriptor van een beheersingsniveau bepaald?

Niet	Met hulp van: leraar/instructiefiche/leerling		Zelfstandig
Traag tempo	Aanvaardbaar tempo		Goed tempo
Hij werkt langzaam en niet-efficiënt.	Sommige handelingen nemen toe in vlotheid en efficiëntie. Andere handelingen zijn langzaam en niet efficiënt.		Hij voert de handelingen automatisch, vloeiend en accuraat uit. Essentiële elementen van de handelingen zijn altijd aanwezig.
Onnauwkeurig	Wisseld niveau van kwaliteit		Nauwkeurig
Observeert een handeling en doet na (imiteren)	Kan in standaardcondities de vaardigheid uitvoeren (manipuleren)		
Niet bewust	Bewust, richt zich er niet op	Bewust, gaat over tot actie	Betrokken
Niet	Soms	Vaak	Altijd

12. Bibliografie

1. Dannell, D., Stevens and Antonia J. Levi, (2013), Stylus Publishing, p. 3
2. SLO, rubric als een beoordelingsinstrument, p. 14
3. <https://www.slo.nl/handreikingen/vmbo/handreiking-se-tent-vmbo/schoolexamen/objectief-beoordelen/rubrics/>
4. SLO, rubric als beoordelingsinstrument voor vaardigheden, p. 16
5. <https://diversiteitinactie.be/sites/default/files/0.01.%20Rubrics%20als%20beoordelingsinstrument%20van%20vaardigheden.pdf>
6. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2018.00022/full>
7. Lucassen, M. *Rubrics in de klas: zo ga je er mee aan de slag!* <https://www.vernieuwenderwijs.nl/rubrics-klas-zo-ga-er-mee-aan-slag/>
8. Brookhart, S. appropriate criteria, <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2018.00022/full>
9. <https://www.vernieuwenderwijs.nl/rubrics-klas-zo-ga-er-mee-aan-slag/>
10. Geïnspireerd op: SLO rubrics als beoordelingsinstrument, p. 24
11. Geïnspireerd op: <https://leerling2020.nl/wp-content/uploads/resultaten-uploads/2016/06/Rubric-Samenwerkend-leren-1.pdf>
12. Geïnspireerd op: <https://leerling2020.nl/wp-content/uploads/resultaten-uploads/2016/06/Rubric-Samenwerkend-leren-1.pdf>
13. SLO: rubrics als beoordelingsinstrument voor vaardigheden, p. 18
14. https://portal.coutinho.nl/fileadmin/documenten/differentierentalen/1_Large_Taak_1_Voorbeeldrubric.pdf
15. Richten en toetsen met rubrics: file:///C:/Users/GrietMathieu/Downloads/wh_richtenentoetsenmetrubrics.pdf
16. Lucassen, M. *Rubrics in de klas: zo ga je er mee aan de slag!* <https://www.vernieuwenderwijs.nl/rubrics-klas-zo-ga-er-mee-aan-slag/>
17. https://frisonderwijsnederlands.files.wordpress.com/2019/04/fons_4_2_demey1.pdf
18. <https://toetsing.sites.uu.nl/modules/rubrics/rubrics-theorie/>
19. <https://toetsing.sites.uu.nl/modules/rubrics/rubrics-theorie/>
20. Panadero, E., and Jonsson, A. (2013). The use of scoring rubrics for formative assessment purposes revisited: a review. *Educ. Res. Rev.* 9, 129–144. doi: 10.1016/j.edurev.2013.01.002
21. <https://toetsing.sites.uu.nl/modules/rubrics/rubrics-theorie/>
22. Lucassen M. *Rubrics in de klas: zo ga je er mee aan de slag!*: <https://www.vernieuwenderwijs.nl/rubrics-klas-zo-ga-er-mee-aan-slag/>
23. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2018.00022/full>
24. Rubrics als beoordelingsinstrument van vaardigheden, SLO, p. 30
25. <https://www.slo.nl/thema/meer/10-14-onderwijs/formatief-evalueren/>

13. Blanco rubrics

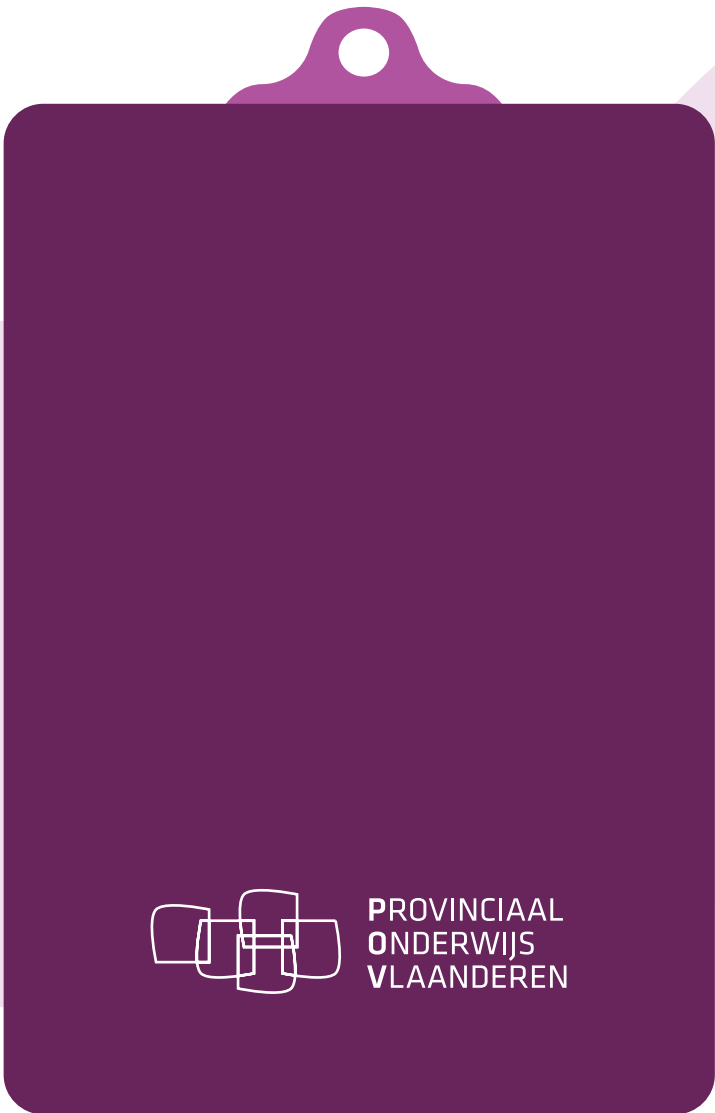
Succescriteria	Zeer goed	Goed	Voldoende	Onvoldoende

Succescriteria	Goed	Voldoende	Onvoldoende

Succescriteria	Zeer goed	Goed	Voldoende	Onvoldoende

Succescriteria	Goed	Voldoende	Onvoldoende

Succescriteria	9	7	5	3

 PROVINCIAAL
ONDERWIJS
VLAANDEREN